

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lipca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania J.S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

o prawo do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 lipca 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 23 marca 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od wnioskodawcy J.S. na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 23 marca 2016 r. oddalił apelację wnioskodawcy J.S. od wyroku Sądu Okręgowego w T. z dnia 15 września 2015 r. oddalającego odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 25 marca 2013 r. i z dnia 28 marca 2013 r. odmawiających wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach wobec nie wykazania 15 lat takiej pracy.

Sąd Apelacyjny, mając na uwadze opinię biegłego sądowego z zakresu bhp, nie zaliczył do okresów pracy w szczególnych warunkach zatrudnienia wnioskodawcy w Zakładach „D” [...] S.A. w N. w okresie od dnia 22 grudnia 1969 r.

do dnia 20 czerwca 1970 r., kiedy to uczył się zawodu frezera w ramach umowy o naukę zawodu, ponieważ nie pracował wówczas w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Wnioskodawca w danym dniu pracował tam, gdzie były braki pracowników. Zależnie od potrzeb obsługiwał frezarki, tokarki, wiertarki, prasę do wytłaczania blachy, gratownicę, myjki ciśnieniowe na wydziale produkcji obudów do silników motocyklowych oraz innych części do tych silników. Najwięcej czasu zajmowała mu obsługa prasy, na której wytłaczał miski olejowe oraz na tokarkach, na których wytaczał otwory na łożyska i otwory do skręcania obudów. Elementy silników motocyklowych wykonywane były przede wszystkim ze stopów lekkich (aluminium), stali, ewentualnie staliwa, zaś tuleje cylindra wykonane były z żeliwa. Obudowy, przy których najwięcej pracował wnioskodawca wykonywane były ze stopów lekkich (aluminium). Sąd Apelacyjny stwierdził, że samo wykonywanie prac kwalifikowanych do prac w szczególnych warunkach nie jest wystarczające do uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych, bez jednoczesnego spełnienia przesłanki ich wykonywania stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w rozumieniu § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 7 lutego 1983 r.). W konsekwencji łączny wymiar stażu pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach wyniósł 14 lat, 9 miesięcy i 7 dni. Tym samym nie wykazał on wymaganych 15 lat stażu pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Nie spełniał więc przesłanek do przyznania mu prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) w związku z § 4 tego rozporządzenia.

Wnioskodawca zaskarżył powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną, wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania, w tym wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu, gdyż koszty pomocy prawnej z urzędu udzielonej skarżącemu przy sporządzeniu skargi kasacyjnej nie zostały pokryte ani w części, ani w całości.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego i przepisów postępowania, a to:

1) art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że podstawą prawną określającą wykaz prac w szczególnych warunkach są wykazy A i B stanowiące załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sytuacji, gdy z § 19 ust. 1 i 2 oraz § 20 tego rozporządzenia wynika, iż za prace wykonywane w szczególnych warunkach uważa się także prace wykonywane przed dniem 1 stycznia 1983 r., zaliczane do pierwszej kategorii zatrudnienia wedle rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U Nr 13, poz. 86 ze zm., dalej jako rozporządzenie z dnia 4 maja 1979 r.);

2) niewłaściwe zastosowanie przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w zakresie dokonanej kwalifikacji czynności wykonywanych w hutnictwie i przemyśle metalowym w postaci wbijania, oczyszczania i wykańczania odlewów tylko żeliwnych, jako pracy w warunkach szczególnych w sytuacji, gdy przez odesłanie wynikające z § 19 ust. 1 i 2 oraz § 20 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. czynności wykonywane w hutnictwie i przemyśle metalowym w postaci wbijania oczyszczania i wykańczania odlewów nie dotyczą jedynie odlewów żeliwnych, o czym świadczy treść wykazu prac zaliczonych do pierwszej kategorii wedle rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r.;

3) art. 233 § 1 k.p.c. przez bezkrytyczne przyjęcie na podstawie opinii biegłego, że dla uznania, iż dana praca była pracą wykonywaną w szczególnych warunkach ma wykonywanie pracy objętej wykazami A i B, stanowiącymi załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., z pominięciem § 19 ust. 1 i 2 oraz § 20 tego rozporządzenia wskazujących, że dla prawidłowej kwalifikacji czynności wykonywanych przy pracach w hutnictwie i przemyśle metalowym w postaci wbijania, oczyszczania i wykańczania odlewów, jako pracy w szczególnych warunkach dla osób wykonujących ten rodzaj pracy przed dniem 1 stycznia 1983 r., niezbędne jest zbadanie, czy czynności wykonywane przez skarżącego w zakresie prac wykonywanych w zakładach [...] „D.” S.A. w N. w okresie od dnia 22 grudnia 1969 r. do dnia 20 czerwca 1970 r. objęte są wykazem prac zaliczonych do pierwszej kategorii wedle rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r., szczególnie wobec

niekwestionowanej przez Sąd obu instancji zasady, iż dla ustalenia pracy w szczególnych warunkach nie ma znaczenia nazwa zajmowanego stanowiska, lecz wykonywanie pracy objętej stosownym wykazem. Tylko prawidłowo zbadany zakres przedmiotowy wykazu prac objętych rozporządzeniem z dnia 4 maja 1979 r. może udzielić odpowiedzi na pytanie, czy czynności wykonywane przez skarżącego na stanowisku pracy w zakładach metalowych dadzą mu łącznie z innym zatrudnieniem okres wymaganych 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, co do określenia rodzaju i zakresu „dotychczasowych przepisów”, o jakich mowa w art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w szczególności, nie tylko wobec konieczności sięgania przez Sądy orzekające po pomoc biegłych z zakresu znajomości zasad oraz przepisów bhp w zakresie uzyskania wiedzy specjalistycznej umożliwiającej prawidłowe zakwalifikowanie czynności faktycznie wykonywanych na danym stanowisku pracy, jako pracy w warunkach szczególnych, ale także wobec konieczności porównania zakresów różnych wykazów obowiązujących w danym dziale przemysłu, także co do osób wykonujących prace tego samego rodzaju przed dniem 1 stycznia 1983 r., tj. przed dniem wejścia w życie przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., jak i po tym dniu.

Ponadto bezkrytyczne powołanie się przez Sądy obu instancji na prawidłowość ustalonego przez biegłego zakresu prac w szczególnych warunkach wykonywanych przez osoby zatrudnione przed dniem 1 stycznia 1983 r., z powołaniem się na przepisy obowiązujące później, tj. od dnia 1 stycznia 1983 r., bez odpowiedniej interpretacji przepisów intertemporalnych, czyni skargę kasacyjną oczywiście uzasadnioną wobec zarzutu zasadniczego, iż czynności wykonywane przez skarżącego w spornym okresie, stanowią prace w warunkach szczególnych, jako że objęte są wykazem prac zaliczonych do pierwszej kategorii wedle rozporządzenia z dnia 4 maja 1979 r., a to względu na brak istniejących przed dnia 1 stycznia 1983 r. ograniczeń co do czynności wykonywanych w hutnictwie i

przemysle metalowym w postaci wbijania, oczyszczania i wykańczania odlewów wykonywanych jedynie z odlewów żeliwnych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku natomiast powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty *de facto* na przesłance wymienionej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Wprawdzie skarga wskazuje również na „art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.” to jednak w żadnym miejscu nie uzasadnia występowania w sprawie przesłanki oczywistego uzasadnienia skargi, o której mowa w tym przepisie.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., tj. na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż

budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351). Nie można uznać, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania stwierdzić należy, że nie istnieje potrzeba wykładni art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie przedstawionym w skardze, tj. dotyczącym ustalenia zakresu pojęciowego zwrotu „przepisy dotychczasowe”. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że „przepisy dotychczasowe”, do których nawiązuje powołany przepis to przepisy rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. wydane na podstawie art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). W uchwale siedmiu sędziów z dnia 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01 (OSNP 2002 nr 10, poz. 243) Sąd Najwyższy uwypuklił, że zawarte w art. 32 ust. 4 ustawy odesłanie do przepisów dotychczasowych, sankcjonujących obowiązywanie rozporządzenia, można odnosić tylko do tych przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., które regulują materię określoną w przepisie ustawy, a więc wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk, oraz warunki, na jakich osobom wykonującym te prace przysługuje prawo do wcześniejszej emerytury. W związku z tym okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu, są okresy pracy, na których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy w warunkach wyszczególnionych w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozporządzenia. Nie należą natomiast do „tych przepisów dotychczasowych” przepisy § 1 ust. 2 i 3 z dnia 7 lutego 1983 r.

zobowiązujące ministrów, kierowników urzędów centralnych i centralne związki spółdzielcze do ustalenia wykazów stanowisk pracy w podległych im zakładach. Nie określają one, bowiem ani wieku emerytalnego, ani rodzajów i stanowisk pracy, ani warunków przechodzenia na emeryturę. Przepisy te nie wkraczają w sferę praw podmiotowych pracownika, lecz stanowią dyrektywę dla organów zwierzchnich lub nadzorujących zakłady pracy do prowadzenia wykazów stanowisk pracy wymienionych w załączniku do rozporządzenia. Sąd Najwyższy konsekwentnie przyjmuje, że upadek kompetencji do tworzenia wykazów obejmujących stanowiska, na których świadczona jest praca w szczególnych warunkach, pozbawił mocy akty niższego rzędu, wydane na poziomie resortowym, zawierające wykazy prac w szczególnych warunkach wykonywanych w poszczególnych zakładach. Wykazy resortowe mają zatem charakter informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający, ponieważ ułatwiają identyfikację określonego stanowiska pracy, jako stanowiska pracy w szczególnych warunkach - w szczególności, jeśli w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. nie wymienia się konkretnych stanowisk, lecz operuje się pojęciem ogólnym (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2014 r., I UK 125/14, LEX nr 1628907; z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 233/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 86; z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 218/09, LEX nr 590247; z dnia 16 listopada 2010 r., I UK 124/10, LEX nr 707404; z dnia 26 maja 2011 r., II UK 356/10, LEX nr 901608; z dnia 22 kwietnia 2011 r., I UK 351/10, LEX nr 863944; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405).

Niezależnie od powyższego należy zauważyć, że nie jest dopuszczalne zaliczenie okresu nauki zawodu do okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych. W wyrokach z dnia 24 kwietnia 2009 r., II UK 334/2008 (OSNP 2010 nr 23-24, poz. 294); z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 96/11 (LEX nr 1215433); z dnia 20 stycznia 2011 r., II UK 169/10 (LEX nr 786387) i z dnia 22 sierpnia 2012 r., I UK 130/12 (LEX nr 1265553) Sąd Najwyższy jednolicie wypowiadał się, że okres nauki zawodu w warunkach wynikających z art. 13 ust. 3 ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy nie stanowił okresu pracy w szczególnych warunkach wykonywanej na zasadach określonych w § 2

ust. 1 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. tj. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Stąd zasadne było wyłączenie przez Sądy *meriti* spornego okresu ze stażu pracy w warunkach szczególnych.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c.

as